

Overweging 13 oktober 2013

Vanzelfsprekend

Lezingen: Ruth 1, 1-19a; 2Timoteus 2, 8-15; Lucas 17, 11-19

De Naam van God en zijn betekenis groeien door en in het getuigenis van mensen.

Op 15 april 1889 overleed de Belgische pater Damiaan de Veuster op 49-jarige leeftijd. Sinds 1873 woonde hij op het eiland Molokai, een van de Hawaï-eilanden waar hij het leven deelde van de uitgestotenen. Het eiland werd bewoond door lepra-lijdende, melaatsen, en Damiaan had op eigen verzoek de pastorale, en andere, zorg voor hen op zich genomen. Deze mensen waren uitgestoten uit de samenleving uit angst voor verdere besmetting en werden op het eiland voorzien van voedsel, maar verder aan hun lot overgelaten. Damiaan wilde hun duidelijk maken dat ook zij meetelden en een naam en een gezicht hadden voor God, ook al was hun naam bij mensen vergeten en hun gezicht gehavend door de ziekte. Toen hij overleed, had hij zelf vermoedelijk al dertien jaar lepra. Omwille van Gods liefde voor iedere mens ging hij deze melaatsen niet uit de weg, maar zocht hen op in hun nood. Hij is de enige buitenlander met een standbeeld in het Capitool in Washington.

In zijn levenshouding en keuzes maakt Damiaan zichtbaar wat liefdevolle trouw aan mensen, gewoon omdat het Gods schepselen zijn, kan betekenen. De belijdenis van Gods liefde en trouw heeft dragers nodig die deze tastbaar maken. Dat is wat de liefde voor God in mensen uitwerkt. De werking van God is indirect, zoals Carel ter Linden op grond van zijn nieuwe geloofsinzicht zegt. God handelt niet, maar werkt door mensen en wordt zo tot een werkelijkheid.

Op die manier bekeken is God nooit zomaar voorhanden, maar komt tot aanzijn in het handelen van mensen. Tegelijkertijd valt God daar nooit mee samen en blijft God het handelen van mensen uitdagen. Wanneer we ons leven in het licht van God bezien blijft de vraag naar zin en betekenis, naar recht en richting altijd open, zodat we er telkens opnieuw invulling aan kunnen en moeten geven. De betekenis en zin van ons bestaan zijn, in het licht van God, nooit afdoende beantwoord. Met andere woorden ook die worden gaandeweg en handelenderwijze zichtbaar als antwoord op de vragen die onze bestaanswerkelijkheid aan ons stelt. Zij staan niet van tevoren vast, hooguit in een abstracte, theoretische zin. Zij worden pas zichtbaar in het antwoord dat we geven, het antwoord dat we zijn.

Ik zal het verduidelijken. Ik kan zeggen dat de diepste betekenis van het mens-zijn erin bestaat de liefde en trouw van God zichtbaar te maken. Maar wanneer ik dat niet voorleef, me niets aan mensen gelegen laat liggen, is dat een lege opmerking zonder werkelijke betekenis.

Wanneer Paulus aan Timoteus schrijft: "streef er naar voor God te staan als een betrouwbaar man, als een arbeider, die zich niet hoeft te schamen, omdat hij het woord der waarheid zuiver verkondigt", doelt dat niet alleen op een verkondiging in de juiste bewoordingen en inhoud. De zuiverheid van de verkondiging is ook gelegen in de overeenstemming tussen leven en leer.

Op die wijze kunnen we ook naar de lezingen van vandaag kijken.

In de Evangelielezing ontmoeten we tien melaatsen die zich ophouden op het grensgebied van Samaria en Galilea buiten de gemeenschap. De reinheidswetgeving is erg duidelijk voor gevallen van bloeding, huiduitslag en melaatsheid. Mensen die ernstige besmettelijke ziekten hebben, zijn onrein en moeten zich buiten dorp of stad ophouden.

Wanneer iemand nadert, moeten zij hun aanwezigheid kenbaar maken door "onrein, onrein" te roepen of met een ratel geluid te maken. Zij moeten op afstand blijven. Het zijn outcasts en zij zijn verstoken van hun relaties met familie en vrienden. Zij kunnen maar in de gemeenschap terugkeren nadat zij door de priester geschouwd zijn en rein verklaard.

Deze mensen nu wenden zich tot Jezus met een belijdenis en een bede "Jezus, meester, ontferm u over ons". Zij weten zich afhankelijk van genade en doen in vertrouwen een beroep op Jezus' mededogen. En niet vergeefs. Jezus stuurt hen op weg om zich laten zien aan de priesters. Vertrouwend op dat woord gaan zij en onderweg worden zij rein. Jezus kijkt niet weg van deze mensen. Hij loopt er ook niet met een grote boog omheen. Hij ziet hen en hun nood, hun verlangen naar bevrijding en herstel van hun plaats in de gemeenschap. Hij komt hun tegemoet in hun bede. En zij worden naar lichaam gereinigd. Maar worden zij ook verlost? Komen zij tot geloof? Of aanvaarden zij hun genezing in een grote mate van vanzelfsprekendheid? Je zou het zeggen. Op die ene na dan. Dat is toch merkwaardig. Wanneer het slecht gaat, klagen zij steen en been, maar wanneer het goed gaat hoor je ze niet en aanvaarden zij het als normaal.

Ik denk dat we daar wel iets van herkennen. We vinden het zo vanzelfsprekend dat het ons goed gaat. De welvaart, gezondheid, veiligheid, een dak boven het hoofd. We staan er eigenlijk niet bij stil. We ervaren het als de normale gang van zaken, soms zelfs als iets waar we recht op hebben. Maar wanneer er iets gebeurt waardoor ons leven op z'n kop staat, dan klagen we en zeggen dat het onrechtvaardig is en roepen God ter verantwoording. Diezelfde God die we vergeten te danken wanneer het goed gaat. En dat het goed gaat is lang niet zo vanzelfsprekend als we wel eens denken. De meesten van ons weten dat ook eigenlijk wel.

De negen lijken hun genezing als een vanzelfsprekendheid te aanvaarden. God is met hen en dat weten zij. Voor de melaatse Samaritaan, in dubbele zin een outcast, als melaatse en als Samaritaan, is dat veel minder vanzelfsprekend. Hij kan echt verwonderd en dankbaar zijn. Hij ziet zijn genezing werkelijk als genade, niet als de bevestiging van een verbond waar je toch al in staat. Daardoor wordt hij niet alleen naar lichaam rein, maar in zijn dankbaarheid jegens God, die hij erkent als de bron van zijn genezing, ook werkelijk in liefde verlost.

Het verhaal maakt duidelijk dat God's liefde aan allen zonder aanzien des persoons wordt aangeboden. We moeten het herkennen en kunnen aanvaarden. Jezus is het beeld van die trouwe op leven gerichte liefde van God. Hij ziet de ziekte niet als een blijk van de zondigheid van de drager, maar blijft de mens zien die lijdt onder de gebrokenheid van zijn bestaan en die verlangt naar verlossing. Deze mens wil hij verlossen. En Hij doorbreekt daarbij grenzen, vooroordelen en menselijke vanzelfsprekendheden.

Die trouw aan een eenmaal gemaakte keuze en trouw aan mensen komen we ook tegen in de lezing over Ruth en Noomi. Ruth, de Moabitische, blijft na de dood van haar man trouw aan haar schoonmoeder die weduwe is, en trekt met haar mee naar de geboortegrond van Noomi, naar Bethlehem in Efrata. Zij trekt in den vreemde, in plaats van terug te gaan naar haar eigen familie, om een nageslacht voor haar overleden man en haar schoonmoeder te verwerven. Zij huwt Boaz en via hem wordt zij de overgrootmoeder van koning David, in wiens lijn Jezus geboren wordt. Private beslissingen kunnen grote gevolgen hebben. Tegen wat meer vanzelfsprekend zou zijn in kiest Ruth ervoor om trouw te blijven aan haar schoonfamilie. Door die trouw kan ook de trouw van God aan zijn belofte gestalte krijgen.

Het woord God moet gedaan worden wil het bewerken wat het belooft. Natuurlijk kunnen we God ontmoeten in de schepping, in de mooie dingen die ons omringen, in het wonder van groei en nieuw leven. Maar eigenlijk is dat een tamelijk abstract godservaren. Wij zeggen te geloven in een God van levenden en niet van doden, in de God van Abraham, van Izaak en van Jakob. De God van Mozes en van Jezus, die spreekt door de profeten en die in de wereld komt door ieder die zijn dochter of zoon wil zijn en die, zoals Jezus zegt, de wil van de vader doet.

Dat betekent dat onze God op de eerste plaats een God van mensen is, niet van de natuur. Wie en wat God is, wordt vooral zichtbaar in het handelen van mensen die leven naar zijn wil en bedoelingen. Mensen die het Godsrijk zichtbaar maken en naderbij brengen.

Dat zijn mensen als Damiaan de Veuster. Mensen als Ruth. De mens Jezus. Maar ook ieder van ons wanneer we durven zeggen dat we elkaar trouw willen blijven, dat we, zonder aanzien des persoons, samen op weg zijn in deze wereld als in den vreemde. Wanneer we zeggen "jouw God is mijn God en jouw volk is mijn volk".

Misschien dat we dan uitkomen bij Bethlehem, het huis van brood, dat wil zeggen van leven, voor allen.

In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.